

prof. Aleksander J. Witosz, dr Patryk Filipiak

Restrukturyzacja i upadłość członków grup spółek: dwa modele regulacji (koordynacyjne i konsolidujące)

[Niniejsze streszczenie bazuje w całości na opracowaniu pt. „*Grupy spółek (przedsiębiorców) w ramach postępowań upadłościowych i restrukturyzacyjnych – potrzeba ustanowienia polskiej regulacji ustawowej w odniesieniu do Prawa Modelowego UNCITRAL o niewypłacalności grup przedsiębiorstw (2019) oraz przepisów Kodeksu spółek handlowych o grupach spółek.*”, sporządzonym dla Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości w październiku 2024 r., którego autorami byli: prof. dr hab. Aleksander Jerzy Witosz oraz dr Patryk Filipiak. Opracowanie to zostanie opublikowane w formie artykułu w International Insolvency Review (złożono do druku 2 maja 2025 r.)]

U zarania drugiego dziesięciolecia obowiązywania Prawa restrukturyzacyjnego konieczne jest podjęcie poważnej dyskusji na temat kompleksowej regulacji prawnej w zakresie niewypłacalności grup przedsiębiorstw. Rozwiązania te powinny odpowiadać rzeczywistości gospodarczej, w której podmioty coraz częściej działają w ramach zintegrowanych struktur kapitałowych, często o zasięgu międzynarodowym. Wyzwaniem będzie zapewnienie ochrony interesu wierzycieli danego podmiotu z grupy tak, aby przeciwdziałać nadużyciom stosowania zasłony korporacyjnej. Punktem odniesienia dla prac może być Prawo Modelowe UNCITRAL o niewypłacalności grup przedsiębiorstw z 2019 roku.

Wyróżniamy dwa główne podejścia legislacyjne. Pierwsze to podejście **koordynacyjne**, zakładające utrzymanie odrębności prawnej każdego członka grupy (i odrębności postępowań upadłościowych) przy jednoczesnym umożliwieniu formalnej współpracy pomiędzy uczestnikami poszczególnych postępowań. Drugie – **konsolidacyjne** – opiera się na traktowaniu grupy jako całości ekonomicznej, co prowadzi do integracji postępowań oraz wspólnego podejmowania decyzji wobec wszystkich podmiotów wchodzących w jej skład. Grupa to często zintegrowany podmiot gospodarczy, który realizuje swój własny interes lub też wspólnie realizuje interes ostatecznych (rezydualnych) wspólników lub innej kategorii beneficjentów. W ramach podejścia konsolidacyjnego spektrum możliwych rozwiązań jest bardzo szerokie i znacząco wykracza poza rozwiązania znane obecnie polskiemu prawu o niewypłacalności (insolwencyjnemu) i prawu spółek.

(A) W ramach rozwiązań koordynacyjnych proponujemy przede wszystkim **implementację** do polskiego prawa przepisów wzorowanych na **Prawie Modelowym UNCITRAL z 2019 r.** Powinno to obejmować **możliwość współpracy** sądów, syndyków i zarządców w równoległe prowadzonych postępowaniach członków jednej grupy, a także powoływania **wspólnych organów postępowania**, takich jak jeden sędzia-komisarz, wspólny syndyk czy wspólna rada wierzycieli. Kluczowe znaczenie miałyby także ułatwienie **wymiany informacji oraz synchronizacja decyzji** podejmowanych przez poszczególnych syndyków lub zarządców.

(B) Z kolei rozwiązania konsolidacyjne przewidują znacznie dalej idącą ingerencję w autonomię poszczególnych członków grupy. W tym zakresie autorzy postulują wprowadzenie możliwości tzw. **substantive consolidation** – czyli **traktowania majątku członków grupy jako jednej wspólnej masy upadłościowej**, szczególnie w przypadkach silnych powiązań

operacyjnych i kapitałowych. Proponuje się umożliwienie składania **wspólnych wniosków** o ogłoszenie upadłości lub restrukturyzację przez kilku członków grupy oraz możliwość „przyłączenia się” kolejnych spółek do już toczącego się postępowania. Istotne byłoby przy tym nałożenie **na podmiot dominujący obowiązku złożenia wniosku o upadłość wobec niewypłacalnej spółki zależnej**, przy jego **odpowiedzialności majątkowej** za niezłożenie tego w wniosku w terminie. Rozważyć trzeba by też dopuszczalność zawierania **jednego układu restrukturyzacyjnego obejmującego kilku dłużników**, wspólnego głosowania nad planem oraz wspólnych negocjacji z wierzycielami.

Istotnym elementem tej propozycji jest również uregulowanie kwestii odpowiedzialności wewnątrzgrupowej. W szczególności autorzy wskazują na potrzebę wprowadzenia możliwości **przebicia zasłony korporacyjnej (piercing the corporate veil) w sytuacjach, gdy wypłacalni członkowie grupy przyczyniają się do pokrzywdzenia wierzycieli innych podmiotów**. W szczególności może to przyjąć postać solidarnej odpowiedzialności członków grupy za zobowiązania niewypłacalnego jej członka. W tym kontekście sugeruje się również zaostrzenie kryteriów oceny skuteczności czynności prawnych dokonywanych pomiędzy członkami tej samej grupy oraz wprowadzenie obowiązku rynkowego charakteru takich transakcji.

Dodatkowo, dostrzegamy możliwość wzmacniania masy upadłości poprzez **mechanizmy wsparcia finansowego ze strony członków grupy** – na przykład w formie pożyczek lub darowizn – co może stanowić alternatywę dla brakujących regulacji w zakresie obowiązkowego zaliczkowania innych zobowiązań masy. Ciekawe byłoby też wprowadzenie instytucji „**grupowego rozwiązania**”, gdzie plan restrukturyzacyjny oraz układ byłyby realizowane przez całą grupę, w której tylko jeden z jej członków jest formalnie w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

Podsumowując, przyszła polska regulacja powinna łączyć oba podejścia – stosując rozwiązania koordynacyjne w przypadku mniej zintegrowanych struktur i rozwiązania konsolidacyjne tam, gdzie ekonomiczna rzeczywistość grupy uzasadnia wspólne prowadzenie postępowania. Przyjęcie takiego zrównoważonego modelu zwiększyłoby skuteczność ochrony wierzycieli, poprawiłoby przewidywalność systemu i dostosowałoby polskie prawo do międzynarodowych standardów zarządzania niewypłacalnością w ramach grup przedsiębiorstw.